

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ט"ו שבט תשפ"ב | דף היומי בבלי: מועד קטן ה | דף הכולל: חגיגה ח.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן תרפ"ח עד סעיף ה'.
מוסר: דבר בעיתו - פרק י"ב מ"גם באשר" עד נחזור לענינו".
קנין חכמה הלימוד השבועי: שער עבודת האלוקים פרק ג' עד 'והשני כי הארת השכל'

להצטרפות לקבלת הפותח בכל יום במייל: dirshu@dirshu.co.il

היהודי ניגש לרבי ואמר לו: "אני הוא הפרי של ט"ו בשבט" | הסט"ר שלימד את הרופא שיעור במסכת פסחים | צעד אחד בשביל הזולת - 500 פסיעות בשביל עצמך | 2317

חדשות דרשו

היערכות שיא בראדין ווילנא לקראת מעמדי התפילה; למעלה מ-35 אלף שמות מכל רחבי העולם היהודי הועברו עד כה ל'ספר הגיבורים' שיונח על ציונו הקדוש של מרנא החפץ חיים זי"ע בראדין

ביום שלישי בערב ייסגר מוקד העברת השמות לספר הגיבורים • היערכות נרחבת בוילנא ובראדין לקליטת משלחת הרבנים וצירי דרשו מרחבי העולם שיגיעו למדינה בסוף השבוע הבא • במקביל נמשכת ההיערכות לקראת סדרת הסיומים שיערכו ברחבי תבל

ההרשמה מתבצעת באמצעות עמדות נדרים פלוס, או באמצעות האימייל: dirshu@dirshuglobal.org

משלחת הרבנים תמריא מישראל ביום חמישי בשעות הבוקר המאוחרות ותנחת לקראת שעות הצהריים בוילנא. מיד לאחר מכן משלחת הרבנים תצא באוטובוס מיוחד לראדין. לקראת שעת ערב צפויה המשלחת לבוא בשערי העיירה ראדין, שעצם הזכרת שמה מעורר רטט של התרגשות אצל כל יהודי, ולפקוד את הציון הקדוש של מאיר עיני ישראל מרנא החפץ חיים זיע"א ולהכריז קבל עם ועולם "רבי תורתך אנו למדים!".

המעמד בראדין יכלול אמירת פרקי תהילים, "ג מידות, דברי חיזוק מגדולי ישראל, כאשר בשיאו של המעמד, גדולי ישראל יניחו בסילודין את ספר הגיבורים עם שמותיהם של רבבות עמך בית ישראל מהעולם היהודי כולו, שביקשו להירשם בספר לאחר שקיבלו על עצמם ללמוד בסדר דף היומי כהלכה דבר יום ביומו. במקביל ליציאת המשלחת של גדולי ישראל לראדין, לקראת שעות אחה"צ, חברי המשלחת מאירופה, שלא מתאפשר להם

רבבות מכל העולם היהודי מקבלים על עצמם ללמוד הלכה בקביעות: בארגון דרשו לא ציפו לכמות פניות בסדר גודל שכזה. בשבועות האחרונים תיבות המייל, הפקס, ומערכות 'נדרים פלוס' קלטו אלפי שמות של יהודים מכל רחבי תבל, כאשר נכון ליום חמישי אחה"צ כמות הנרשמים עברה את ה-35 אלף.

הנרשמים מכל רחבי העולם היהודי, הלומדים והמקבלים על עצמם להצטרף לדף היומי בהלכה, מבקשים להיזכר לתפילה לברכה וישועה בספר הגיבורים שיונח על ציונו הקדוש של מאיר עיני ישראל, מרנא החפץ חיים זי"ע הטמון בראדין שבבלארוס ובמעמד מקביל שיתקיים על ציונו של מרנא הגר"א בוילנא.

בדרשו מוסרים שההרשמה לספר הגיבורים תתאפשר עד ליום שלישי בערב ולאחר מכן לא יתאפשר לשלוח שמות לכתובה בספר הגיבורים. כאמור, ההרשמה אינה כרוכה בתשלום והיא מתאפשרת לכל מי שמקבל ע"י ללמוד בקביעות בדף היומי בהלכה לקראת המחזור השלישי שמתחיל בע"ה בי"ט אדר.

בידי בעליהן ללמוד תורה. המעמדים יתקיימו באולמי כתר הרימון בבני ברק ביום חמישי, ובמוצאי שבת יתקיים המעמד לנשות דרשו בבנייני האומה בירושלים.

לאחר מכן ב"ב אדר א' ייערכו מעמדי הסיום בפריז ובלונדון, למחרת ב"ג אדר א' יתקיים מעמד הסיום במנצ'סטר, וב"ד אדר א' ייערך מעמד הסיום בגייטסעד, ולמחרת באנטוורפן שבבלגיה. בט"ז אדר א' ייערך הסיום ביוהנסבורג שבדרום אפריקה, וב"ט אדר א' רבבות בני ישראל יחלו את המחזור השלישי בלימוד דף היומי בהלכה.

מעמד הסיום בארה"ב ייערך ביום חמישי ל' אדר א' בארנה טרנטון ניו-ג'רזי, כאשר בשבת פרשת פקודי ייערך הקונוונשן העולמי לכל נציגי דרשו ביבשת אמריקה, מקנדה, מארה"ב ומכל מדינות דרום אמריקה, שיגיעו למעמד השנתי שמאגד לשבת התאחדות מיוחדת את כל משפחת מנהלי סניפי דרשו ברחבי תבל מידי שנה.

כבכל מעמדי דרשו, מרנן ורבנן גדולי ישראל יכבדו את המעמדים בנוכחותם ואף יישאו דברי חיזוק, על מנת לחזק את לימודי ההלכה וידיעת התורה. לרגל מעמדי הסיום הולחנו שורת לחנים חדשים המבטאים את האהבה עצומה לתורה הקדושה ויושמעו ע"י בעלי מנגינים, מקהלות זמר ותזמורות מורחבות כיאה לכבודה של התורה ולומדיה.

להיכנס עם דרכון אירופי לבלארוס ייצאו לציונו של מרן הברכת שמואל ז"ע, שם יושמעו דברי התעוררות. משם ימשיכו לבית החיים לציונם של רבי חיים עוזר גרוזינסקי ורבי איצלה פונביז'ער. בשעת ערב מאוחרת, במקביל למעמד בראדין יתכנסו הרבנים למעמד מיוחד על ציונו של מרנא הגר"א בוילנא, כאשר לאחר המעמד ייאמר סדר תהילים ו"ג מידות.

ביום שישי תערך תפילת שחרית בקובנה, ומשם תסע המשלחת למקום עקידת הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זיע"א וקדושי העיר, ויושמעו דברי התעוררות מפי אחד הרבנים. משם תמשיך המשלחת לביקור בגטו סלבודקא ובניין הישיבה, ותערוך ביקור רב רושם בבית החיים הישן בוילנא שנמצא תחת איומי השמדה מצד הממשל המקומי. אחרי שבת מרוממת יחד עם מרנן ורבנן גדולי ישראל, במוצאי שבת תיערך סעודת מלווה מלכה ומעמד הסיום הגדול בשמחה וריקודים.

בתוך כך נמשכת ההערכות לקראת סיומי הדף היומי בהלכה ברחבי תבל. בעוד כשלושה שבועות יתקיים מעמד סיום דף היומי בהלכה הראשון בישראל, שייערך בהיכלי ארנה בירושלים, בשני מעמדים בזה אחר זה, ביום חמישי ט' באדר א' ובמוצש"ק י"א אדר א' בהיכל ארנה.

במקביל למעמדי הסיום לרבבות המסיימים, יתקיימו גם מעמדים מיוחדים "יש אם למסורת" לנשות דרשו המסייעות

ענינא דיומא - ט"ו בשבט

ישב האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב בעל 'ברכת משה' זי"ע בשולחנו הטהור בט"ו בשבט, והנה ניגש אליו יהודי ואמר: "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!"

על השפעות טובות, ברכות וישועות, שהרעיפו צדיקי הדורות ביום המסוגל ט"ו בשבט

הראשון של חודש שבט, ואילו האותיות האחרונות ו"ה שהן נגד חציו השני של החודש, מראות על מידת הרחמים, כי מט"ו בשבט מתחילים ימי רחמים.

כמו כן מובא בספר תלפיות בשם הרה"ק הזקן מסאדיגורה זי"ע, ששח לספר כי היו צדיקי קמאי לובשים ביום מסוגל זה את המלבוש ה'קיסל' - כדוגמת יום הכיפורים. וסיים ואמר: יעזור השי"ת שמהיום והלאה תחל שנה טובה.

מסופר על הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע בעל 'דברי יואל', שבחמשה עשר בשבט תש"ה - שבועות מספר אחרי שהשתחרר מציפורני הרשעים ימ"ש - היה בשווייץ, ומצא שם את אחד מחסידיו שגם הוא ניצל מהרשעים. אמר הרה"ק מסאטמאר לחסיד: היות ואני הולך לבקר חולה, בא ותלווה אותי. על אם הדרך אמר החסיד לרבי: היות וחמשה עשר בשבט היום, יאמר נא רבנו איזה דבר תורה מעניינא דיומא. פתח הרה"ק מסאטמאר

הרה"ג ר' שמואל צבי גנץ שליט"א, רא"ח בק"ק נדבורנה בימי ירח האיתנים שהה חסיד נלהב אצל רבו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, שם חגג אצל רבו את כל ימי החגים. ויהי בסיומם של הימים הטובים, פנה אל רבו לקבל ממנו ברכת פרידה. אך רבו עצר אותו ואמר לו: אל תשוב למעונך; השאר נא אצלי עד אחר חמשה עשר בשבט. ביום חמשה עשר בשבט נתן לו רבו ברכת הדרך וכה אמר: "עד לעת עתה לא יכולתי לפעול עבורך את הנצרך לך ולביתך, כעת ביום ט"ו בשבט פעלתי בעבורך שנה טובה, שוב נא לך לאוהלך, ותתברך בכל מילי דמיטב".

ואכן כך כותב בספרו הקדוש הרה"ק האוהב ישראל זי"ע מאפטא, שממחצית חודש שבט כבר מתחילים ימי הרחמים. וכך גם כותב הרה"ק הישמח ישראל זי"ע מאלכסנדר, שהצירוף של חודש שבט הוא הפסוק ה'מר ימירנו ו'היה ה'וא", שהאותיות הראשונות ה"ן שלא כסדר ומורין על דין ח"ו השורה בחציו

מופת גדול המאציל להמוני בית ישראל ישועות פלאיות. רבי אלתר היה נוהג בכל שנה ושנה בהגיע יומא דהילולא קדישא של זקנו רבי דוד מלעלוב, לנסוע מביתו שבעירת סוסנוביץ להשתטח על ציונו הקדוש מיום ז' שבט עד לראש השנה לאילנות - חמשה עשר בשבט - או אז היה עורך את שולחנו הטהור לרגל יום ט"ו בשבט.

שנה אחת אירע בפולין בתקופה ההיא קור גדול משולב עם שלגים ורוחות סוערות, הדרכים והכבישים היו עקלקלות מלאות בבוץ ומכשולים רבים ששיבשו את הנסיעה. רצה הרבי הקדוש רבי אלתר לערוך את שולחנו הטהור לרגל יום חמשה עשר בשבט, אך נתברר לו כי אין בכל העיירה מין אחד של פרי ראוי הניתן לברך עליו ולערוך בשל כך את השולחן. הכריז רבי אלתר בהבטחה בפני הקהל הקדוש: "מי ששיג עבורי פירות לכבוד ט"ו בשבט אברך אותו בפירות!" כה אמר ולא יסף. הכוונה וההבטחה היתה ברורה לעיני כל, והנה קם יהודי אשר לא יזכה להיפקד בזרע של קיימא זה שנים רבות מעת נישואיו, וברצונו להשיג את הפירות לכבוד הצדיק, גמר אומר וקיבל על עצמו, להשיג פירות כמבוקשת הצדיק. היהודי הלה נסע עד עירת טשעקעצ'ין השוכנת במרחק רב ממשכנו של הצדיק בלעלוב, שם קנה ארגז פירות הראויים לברכה, ועל אתר שב חזרה אל 'לעלוב' - שם נכח כאמור הצדיק מלעלוב סמוך ונראה לציונו הקדוש של זקנו רבי דוד זי"ע. היהודי היקר שב כשכולו אורה ושמחה ואיתו עימו סלסלה נאה מלאת פירות טובים דשנים ורעננים, והניח לפני הצדיק כמנחת קודש. נתן בו רבי אלתר את עיניו, ובשרו נעשה חידודין. יען כי האיש לא היה צעיר כלל, וימי נעוריו של האיש חלפו לו כבר מזמן. אך אצל הצדיק רבי אלתר ההבטחה יצאה מפיו, ודברו לא ישוב ריקם. מיד האציל ובירך הצדיק את היהודי הלה כי יזכה להיפקד בבן זכר בקרוב.

למחרת נטל הרה"ק רבי אלתר עימו מנין עשרה איש על ציון המצויינת של קודש הקדשים הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שם העתירו בתפילה ובתחנונים לפעול עבור היהודי את הישועה הנצרכת לו. ויהי כעבור תקופת שנה ובני הזוג - שכאמור מבוגרים ביותר היו - נתמלא ביתם אורה זו שמחה - ונפקדו בבן זכר במזל טוב. "אני הוא אותו בן" - סיים האיש את סיפורו המפעים באוזני הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב - "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!!!"

(מתוך מאמר ב'המבשר תורני')

ואמר: "לכאורה למה בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות נוהגים לאכול פירות לרמו שיצאו פירות טובים, ואילו בחג השבועות שאז דנים את הפירות בעצמם, נהגו להעמיד אילנות בבית המדרש ובביתם, הלא היה צריך להיות הפוך, כשדנים את האילנות יעמידו אילנות, וכשדנים את הפירות יאכלו את הפירות ויבקשו עליהם?"

המשיך הרה"ק מסאטמאר ותירץ במתק שפתיו (כך מובא סיפור זה ב'מושיעם של ישראל' ח"א עמ' רכב): "אלא אפשר לרמו כאן, שכשיש לאחד משפט קשה, הדרך היא שלא ילך בעצמו לטעון עליו זכות ולזכות את עצמו, אלא יקח סניגור שימליץ עליו לטובה. לכן בראש השנה לאילנות, אוכלים פירות כדי שיתפללו הם שהאילנות יזכו בדין, ואילו בחג השבועות כשדנים את הפירות, מעמידים אילנות..."

הפלא בסיפור זה היה, שלאחר מספר שעות בלבד, כשחזר החסיד לביתו, מצא בתיבת הדואר מכתב שנשלח אליו מהצבא, בו התבקש להתייצב בלשכת הגיוס היות והמלחמה עדיין בעיצומה. למחרת היה אמור הלה להתייצב במקום המיועד ולשרת בצבא, אך בהיותו בר-דעה, הבין מיד שלא לחינם שמע היום את דברות קדשו של רבו, והסיק מכך שעליו לקחת מהדברים הלכה למעשה, שגם הוא לא יתייצב בעצמו בלשכת הגיוס, אלא ישלח שליח במקומו, כדברי הרבי. וכן עשה, שביקש מחברו שיתייצב במקומו ויאמר שהיות ונשאר בודד מהמשפחה כולה ואין לו שום קרוב שידאג עבורו, הוא מבקש שישחררו אותו. חברו אכן נסע ללשכת הגיוס, וקיבלו את דבריו ונתנו לו מכתב שחרור, ויהי לפלא.

"אני הוא הפרי של ט"ו בשבט"

השפעות - טובות, ברכות וישועות, הרעיפו צדיקי הדורות ביום מסוגל זה, הודות למנהג הקדום להרבות באכילת הפירות בראש השנה לאילנות.

ישב לו כ"ק מרן אדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב בעל 'ברכת משה' זי"ע אצל שולחנו הטהור בהיכל בית מדרשו. ניגש אל הרבי יהודי, ונם לו: "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!" חיך הרבי ושאל: מאי משמע? החל היהודי לגולל את סיפורו: הן אח צעיר היה לו לזקנך הקדוש ה"ה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ושמו רבי אלתר אברהם בצלאל נתן נטע זכר צדיק לברכה. הרה"ק רבי אלתר נסע לפולין ונשתקע בעיר סוסנוביץ, ובקרוב כל תושבי פולין נודע בכינוי 'הרבי מארץ ישראל', ויצא שמו לתהילה כבעל

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

ראש השנה לאילנות - מנהגי היום, הלכותיו, סגולותיו המיוחדות, ותמצית דיני ברכת הפירות הלכה למעשה

וגם: למה דומה האדם - לעין, לשתיל, או לנטיעה? | הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א במאמר מקיף על כל מה שצריך לדעת בט"ו בשבט

הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

"כי האדם עץ השדה" (דברים כ, י"ט). "בניך כשתילי זיתים" (תהלים קכ"ח, ג). "בנינו כנטעים" (תהלים קמ"ד, י"ב).
כולנו, בכל גיל, כשתילים רכים הזקוקים בקביעות לשלשה דברים גם יחד:

א. השקיה מתמדת ורציפה ממקור מים חיים - תורתנו הקדושה. "והיה כעץ שתול על פלגי מים" (תהלים א, ג) - אין מים אלא תורה (בבא קמא פ"ב ע"א)

ב. יש ואנו זקוקים לתמוכה. כאשר השתיל הרך ואפילו אילן רב שנים, מאבד כיוון ונוטה על צידו, עלינו לתמוך זה בזה בבחינת "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעי' מ"א, ו) - לשוב ולהתיישר אל "מסילת הישרים" ואל "אורחות הצדיקים".

ג. הדבר השלישי: אף אילן או צמח לא יוציא פירות טעימים ועסיסיים, ושום פרח לא יפתח את עלי כותרתו המקסימים, בלי קרני שמש חמימות - הארת פנים זה לזה, חיוך, שהוא כדברי הגר"ש וולבה זצ"ל - אינו רק עקימת שפתיים ["פוזזה"] המראה צורת חיוך, אלא חיוך שהוא הקרנה פנימית של הנשמה.

ואז, בהתקיים שלשת אלו יחד: תורה ממקור מים חיים; וכשצריך, להציב תמוכה להתיישר ולשוב אל דרכי ד' הישרים, אשר צדיקים ילכו בהם; ותוך כדי הארת פנים - אז יאיר גם כן ד' את פניו אלינו, ותתקיים מהרה בקשתנו: "ד' אלוקים צבאות-השיבנו, האר פניך וניוושע" (תהלים פ, כ). כשנעשה פירות קודש, לנחת רוח לבורא יתברך ונקדש את שמו בעולם.

ראש השנה לאילנות

יום ט"ו בשבט, שלשיטת בית הלל, הוא ראש השנה לאילנות, אינו ראש השנה לדין האילנות ופירותיהם, מפני שהם נידונים בעצרת (משנה ר"ה ט"ז ע"א). וזה אחד ההסברים למנהג קישוט בתי כנסיות והבתים בענפי אילנות בחג השבועות, כדי שזכור את פירות האילן ונבקש עליהם רחמים (מג"א).

אמנם כן, המשמעות ההלכתית של ראש השנה לאילנות תשפ"א: יום זה קובע את המעבר משנה לשנה לגבי כל הפירות הצומחים על גבי אילנות, לעניין חישוב המעשרות ולעניין יציאה משנות ערלה, כדלהלן:

א. מעשר עני

כל פירות האילן שהייתה בהם "חנטה" - לרוב הדעות: נפילת הפרח, שבעקבותיו מתחיל לבקוע הפרי - אחרי כניסת יום ט"ו בשבט (השנה אור ליום חמישי), הפירות שיצמחו שייכים לשנה הנוכחית תשפ"א - שנה שישית לשמיטה, ונכנסו בחובת הפרשת "מעשר עני" [שהרי כזכור, שנות א' ב' ד' ה' - שנה ראשונה, שניה, רביעית וחמישית לשמיטה הן שנות "מעשר שני", והשנים שלישית וששית הן שנות "מעשר עני"]. יש לדעת ש"אין מעשרים מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה", ועל כן, הפירות שיחנטו לאחר ט"ו בשבט, יש לעשרם בנפרד ולהפריש מהם "מעשר עני", ופירות השנה הקודמת תש"פ - חייבים ב"מעשר שני".

כיצד מפרישים מעשר עני? - בנוסף לחובת הפרשת שאר המתנות: "תרומה גדולה" ו"מעשר ראשון" הנהוגות בכל שנות מחזור שש השנים שלקראת שמיטה, לאחר הפרשתם, מפרישים מפירות שהחנטה תהיה בהם אחרי ט"ו בשבט תשפ"א, "מעשר עני", עשירית מהפירות. ואינה נדרשת הפרשתו לצד, משאר הפירות, אלא רק הגדרת מיקומו וקריאת שמו, כנאמר ב"נוסח הפרשת תרומות ומעשרות": "ומעשר עני בדומם של הפירות"

ב. ערלה

כל עץ שעברו עליו שלש שנות ערלה (בשנה הראשונה די ב-44 יום לפני ראש השנה א' תשרי - להיחשב כשנה ראשונה, והשנתיים הבאות, כל אחת מא' תשרי עד א' תשרי), ולבסוף, כדי לצאת משנות ערלה צריך שגם כן יעבור העץ יום ט"ו בשבט, ואז יוצאים פרותיו משנות ערלה ונכנסים לשנת נטע רבעי, והם כבר מותרים באכילה, לאחר חילול קדושת נטע רבעי לתוך פרוטה בדומה למעשר שני.

הערה: ט"ו בשבט הוא ר"ה לאילנות בכל ארצות העולם, גם במקומות שעונת הגשמים היא רק לאחר הפסח כבארגנטינה ואוסטרליה וכדומה, מפני שכל הארצות נגררות אחר ארץ ישראל (הגרצ"פ פראנק זצ"ל בשו"ת הר צבי ב, או"ח כ"ט).

הלכות ומנהגי היום

תחנון ווידי - אין אומרים בט"ו בשבט תחנון ולא וידי (שו"ע קל"א, ו). בני ספרד אף לא בקריאת שמע של ליל ט"ו בשבט, כיון

שנקרא ראש השנה שהוא כיום טוב (ביאור הגר"א שם, י"ג), ואף לא במנחה שלפניו (ספר המנהגים לר"י טירנא, כנסת הגדולה, קל"א ומשנ"ב קל"א, ל"ה).

תענית - ט"ו בשבט אסור בתענית (שו"ע תקע"ב, ג), אף לא ביום פטירת אביו או אמו [ארציט] ר"ל (רמ"א תקס"ח, ט). כמו כן, חתן אינו מתענה ביום חופתו שחל בט"ו בשבט (מג"א תקע"ג, א מובא במשנ"ב, ז). אבל החתן אומר את הוידוי במנחה, שהוא יום מחילת עוונות עבורו (עצי חיים או"ח, כ"ז לבושי מרדכי אבהע"ז א, מ"ט ומבית לוי ל"ח).

תפילת אבל ר"ל לפני העמוד - נהוג שבימים שאין אומרים תחנון אך אומרים למנצח וגו' - כט"ו בשבט, האבל מתפלל לפני העמוד (ביאור הלכה, קל"ב מבית לוי, ל"ח).

הליכה לבית העלמין - מותר לצאת לבית העלמין בט"ו בשבט, אבל אין אומרים הזכרת נשמות ותחינות, רק פרקי תהלים (ל"ג ט"ז י"ז ע"ב צ"א ק"ד ק"ל), אותיות השם ונ.ש.מ.ה מפ' קי"ט כנהוג (גשר החיים כ"ט ו).

אכילת פירות האילן בט"ו בשבט - המקור לאכילת פירות האילן בט"ו בשבט: על דברי הלבוש או"ח קל"א: "יום ט"ו בשבט, ר"ה לאילנות ואין אומרים בו תחנון ואין בו נפילת אפיים שהוא יום שמחה", כתב המגן אברהם שם: "ונוהגים האשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות". ובכף החיים קל"א צ"ז: "וכן נוהגים בספרד לכבוד היום, ועושים לימוד באותו הלילה, דהיינו שלומדים משנה או זוהר המדבר על אותו פרי וכו' ויש ספר מסודר על זה "פרי עץ הדר", ומהדרין בפרי שעוד לא אכלוהו לברך עליו שהיינו. ובצוואת רבי אליעזר הגדול, מובאת בספר "שבט מוסר" פרק ט"ז: "בני, הוי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא". ורמז נאה הובא בספרים: על הפסוק "ששם עלו שבטים שבטי ק'ה (י"ה - כמנין ט"ו, רמז לט"ו בשבט) עדות לישראל להודות לשם ד". שביום זה מברכים על הפירות, ומודים לד' על החן והיופי שבפירות.

זמן אכילת הפירות - יש נוהגים לאכול את הפירות בליל ט"ו בשבט (יפה ללב ב, ט"ו מועד לכל חי ל, ז). ויש הנוהגים לאוכלם ביום עצמו (ספר אבן ישראל שער ה).

מספר מיני הפירות הנאכלים - יש נוהגים לאכול ט"ו - 15 מיני פירות (מאמר המנהגים מהר"ם חאגיז בשם האריז"ל), יש נוהגים י"ג מינים כמספר "אחד" (קונטרס כרם שלמה), ויש נוהגים 30 מינים (רבי חיים ויטאל חמדת הימים ח"ב שובבים פ"ג). על כל פנים, אין לפחות מ"ב מינים (ספר אבן ישראל עמ' כ"ח) כנגד י"ב צירופי שם הוי"ה (תוספות חיים על ספר חיי אדם). וכנהוג, פירות האדמה גם כן מצטרפים למניין המינים, שהעץ יוצא מהאדמה.

אכילת אתרוג: מנהג רבים להכין מהאתרוגים של החג שברכו עליהם עם הלולב, מרקחת טעימה, כדי להעלותה על השולחן בט"ו בשבט (יפה ללב סי' תרס"ד, ט"ו כף החיים שם, ס בן איש חי ראה, י"א מנהג בעלזא ליקוטי מהרי"ח ג, עמ' קט"ו משמרת שלום מ"ד, ב).

ברכת האתרוג - "בורא פרי העץ" (כל שניכרת צורת הפרי), גם לאחר בישולו וריקוחו, מפני שזו דרך הכנתו לאכילה (ט"ז סי' ר"ה, ג תשובת חתם סופר או"ח ר"ז לחם הפנים נ"ב, י"ב בשם מהר"ם אש דעת תורה למהרש"ם ר"ב, ו לבושי מרדכי תנינא, מ"ד וכף החיים ר"ב, נ"ה).

אין מברכים 'שהיינו' בעת אכילת האתרוג, א. מפני שנמצא באילן כל ימות השנה (רכ"ה, ו משנה ברורה, ט"ז), ב. מפני שכבר ברכו בעת נטילת הלולב בסוכות, ועיקר ברכת שהיינו כשרואים את הפרי (רש"י לעירובין מ ע"ב שו"ע רכ"ה, ג לקט יושר עמ' 149 בן איש חי ראה י"א האלף לך שלמה או"ח, צ"ב אמנם ה"כתב סופר" או"ח, כ"ג דחה נימוק זה, שברכת שהיינו בסוכות על המצווה ולא על הפרי, וכן כתב פסקי תשובה א, צ"ט), ג. אחרי הבישול או הטיגון, וכן כשהוא מסוכר, אין ניכר אם הוא חדש או ישן משנה קודמת ולפני הכנתו אינו עומד כלל לאכילה (ליקוטי מהרי"ט עמ' ל"ג בדי השולחן ס"ג, א וא"א מבוטשאטש, סי' רכ"ה. סגולות אכילת האתרוג בט"ו בשבט: א. יזכה להשלים שנתו (אהל יששכר עמ' ק"כ), ב. סגולה לרפואה (מדרש ויקרא ל"ז, ב זרע קודש), ג. סגולה למעוברת שתלד בנקל ולמקשה לילד שתלד בריוח (אורחות חיים תרפ"ד).

בקשה לזכות לאתרוג מהודר בסוכות תשפ"ב: בספר בני יששכר מאמרי שבט, מאמר ב' וכן הובא בספר "לשון חכמים" של בן איש חי ח"א סי' לח: "קבלה ביד חכמי אשכנז ז"ל, לבקש ביום ט"ו בשבט על האתרוג, מפני שהוא יום תחילת צמיחת האילן, שיזמן לו הקב"ה ולכל ישראל, אתרוג כשר ומהודר לחג הסוכות הבעל"ט, ותפילתו תעשה פרי, ויש מצדיקי הדורות שאמרו ספר תהלים בעצם היום, והעידו, שכאשר סיימו את כל הספר עד תומו, נמצא להם אתרוג נקי מכל רבב".

כללים בדיני אכילת פרי העץ

על כל פירות העץ, בין משבעת המינים בין שאינם משבעת המינים - מברכים עליהם "בורא פרי העץ" (משנה ברכות ל"ה ע"א טור ושו"ע ר"ב, א). משום חשיבותם, אין מסתפקים בברכת "בורא פרי האדמה" - "שיש יותר התפעלות בפירות שגדלים על אילן המתנוסס לגובה, מאשר בפירות הגדלים באדמה, ושבח הוא לבורא, לכן תיקנו עליהם ברכה יותר מבוררת" (משמעות דברי ביאור הלכה ר"ב ד"ה פרי העץ).

מה נקרא "פרי העץ"? - הדבר תלוי בשלשה תנאים: 1. יש לו גזע בארץ. 2. עליו יוצאים מענפיו. 3. הצמח רב שנתי, כלומר, העץ נשאר משנה לשנה, ומוציא פירות מחדש בעונתו. על כן: אבוקדו - ברכתו "העץ" אנוס ובננה - ברכתם "אדמה".

מתי מגיע הפרי לברכת "העץ"? - משיגיע לבשילות לרוב בני אדם. אבל אם הפרי עדיין בוסר [לדעת הרמב"ם הלכות דעות, ד - בוסר, כחרבות לגוף], אם לא ראוי כלל לאכילה - לא מברכים; ראוי קצת (חמצמץ) - לדעת השלחן ערוך מברכים "בורא פרי העץ", אמנם לדעת המשנ"ב ר"ב, י"ח, החיי אדם, כף החיים

שם, ל"ד וכן איש חי פנחס, ב - מברכים רק "שהכל"; הכשירוהו לאכילה ע"י בישול או סוכר, לכל הדעות - ברכתו "שהכל". כגון, "בנה צ'פס" (העשוי מבנות קשות [בוסר], מטוגנות ומסוכרות) - ברכתו שהכול.

גרעיני פירות העץ - נחלקו הפוסקים האם ברכתם "העץ" (שנחשבים לחלק מהפרי, לעניין אכילה ביום כיפור (גרעיני תפוח) ולדין ערלה - תוס' ברכות ל"ו ע"ב והרא"ש ס' ד וכן פסק השולחן ערוך ר"ב, ג) או שברכתם "פרי האדמה" (פרישה בדעת הרשב"א, וכן פסק המשנ"ב ר"ב, כ"ג) ויש פוסקים לברך "שהכול" (פר"ח בדעת הרשב"א ברכ"י וכף החיים ר"ב, ל"ז).

הלכה למעשה: בני אשכנז - מברכים "אדמה" ובני ספרד - מחמת ספק ברכות מברכים שהכול. אמנם לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל יש לנהוג בזה כבני אשכנז ולברך "אדמה" (חזון עובדיה עמ' קכ"ג). גרעיני פירות הנאכלים לאחר אכילת הפרי - לכל הדעות נפטרים בברכת הפרי. והוא הדין בפירות האדמה.

הערה: גרעיני אבטיח או דלעת הנמכרים בחנויות הפיצוחים - ברכתם "האדמה" (שניטעים לצורך הגרעינים - דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר "וזאת הברכה עמ' 373 ו"אור לציון ב, עמ' ק"ט).

קליפות הפירות - קליפות פירות הנאכלים לרוב בני אדם עם הפרי (תפוחים, אגסים, אפרסמון וכדומה) - אפילו נאכלים בפני עצמם, מברכים עליהם "העץ". קליפות הדר הנאכלים בפני עצמם (כחלק הלבן בקליפת התפוז או האשכולית) וכן כשעשו מהם מרקחת (ריבה) או כשעטופים בשוקולד - ברכתם שהכול, ואם ברכו "העץ" - יצאו ידי חובה (משנ"ב ר"ב, ט"ו וכף החיים, נ"ד). הערה: מרקחת העשויה מהקליפה העבה של האתרוג - ברכתה פרי העץ, שבאתרוג, הקליפה כעיקר הפרי, כלשון חז"ל "אתרוג טעם עצו [- קליפתו] ופריו שווה"

מיצי פירות - כל הפירות שסחטום - מברכים על המיץ שהכול, אפילו מוצצים ישירות מהפרי (בעל "מנחת יצחק") פרט ליין ושמן, שעל מיץ הענבים והיין - מברכים "בורא פרי הגפן", ועל שמן זית [כשאינו נשתה לבדו, שאז אין מברכים כלל, אלא] מעורב במשקה אחר [כגון מי סלק] וכוונתו לשמן זית - מברך "בורא פרי העץ". כמו כן, פירות המבושלים במים (ליפתן - "קומפוט") אף שמורגש טעם התפוח, האפרסק או המישימש, היטב במים, הלכה למעשה מברכים על שתיית המיץ לבדו - שהכל. כמו כן, אכלו הפירות ולאחר מכן שתו את המים - אין מברכים עליהם "שהכול" שהמים טפלים לפרי (שו"ע ר"ב י"א ומשנ"ב, נ"ג).

סחיטת תפוז - הסוחט תפוז ואוכל גם כן את בשר הפרי הנשאר במסחטה: אם מערב את שאריות הפרי במיץ - מברך רק "שהכול". שתה את המיץ, ולאחר מכן מעוניין לאכול את שאריות הפרי מברך עליהם "פרי העץ". אכל קודם את שאריות הפרי וברך עליהם - יכוון שלא לפטור את המיץ ואז יוכל לברך על המיץ "שהכול".

כל פרי (או ירק) מברכים עליהם "כדרך אכילתם"

1. כל שדרך אכילתם חיים (תמרים, תאנים, תפוזים) אם בישולם - ברכתם שהכול. 2. כל שדרך אכילתם מבושלים (אתרוג חבושים, ערמונים, קישואים, חצילים, תפוחי אדמה, בטטה), אכלום חיים - ברכתם "שהכל". 3. דרך אכילתם בין חיים בין מבושלים (זיתים, צימוקים, תפוחים, אגסים גזר), ברכתם בכל אופן "בורא פרי העץ" או "אדמה".

דוגמאות מיוחדות:

לימונים ירוקים חמוצים מאד, שאינם נאכלים אף על ידי הדחק - אין מברכים על אכילתם כלל. צהובים, שנאכלים אף ללא הדחק - ברכתם "העץ" (כף החיים ר"ד, כ"ד שו"ת רב פעלים ד, ג בן איש חי מטות, י"א ו"אור לציון" ב, מ"ו, ל"ה). חמוצים שנאכלים על ידי הדחק עם סוכר או דבש - ברכתם "שהכול". לימונים קטנים בתחמיץ, הנאכלים כתוספת, לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל ברכתם "העץ".

שום או בצל, כשנאכלים חיים או מבושלים (איבדו חריפותם) - ברכתם "שהכול", פרט לבצל ירוק - שברכתו "אדמה". בצל ושום המטוגנים בשמן או מרגרינה - רק אז ברכתם "אדמה" (שו"ת אגרות משה"). לימון (רגיל חמוץ), אפילו מיתקוהו בסוכר ודבש - ברכתו "שהכול", מפני שרוב הלימונים שבעצים, מגדלים אותם לשמש כתבלין, תוספת לתה או לתבשילים ולא להיאכל כמות שהם, בעודם ירקקים ומאד חמוצים. אמנם, לימונים צהובים, הנאכלים למי שאוהבם ללא דחק - ברכתם "העץ". הערה: הקובע כיצד נאכלים, היינו על פי דרך בני אדם באותה העיר (שער הציון ר"ה, ג).

מצב הפרי בשעת אכילתו - קובע את הברכה

פירות מרוסקים - שולחן ערוך ריב, ז רמ"א ומשנ"ב: "כל הפירות שמיעכם וריסקם לגמרי עד שאין ניכרת צורתם כלל - איבדו ברכתם, ומברכים עליהם "שהכול".

דוגמאות:

1. פרוזן יגורט, מרציפן, פלאפל, במבה, ממרח חומס, חלבה, חמאת בוטנים, רוטב טחינה, לדר - ברכתם "שהכול".
2. קוגל [פשטידת] תפוחי אדמה, ו"לטקס" - דעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א: אם רואים חוטים - "אדמה", נימוחו לגמרי - ברכתם "שהכול".
3. קוקוס טחון - "העץ" (כיון שעוד ניכרת צורתו) - שמעתה מהגאון רבי ב"צ אבא שאול והגר"י נויבירט זצ"ל. אבל עוגיות קוקוס ושקדים - מברכים עליהם שהכול, שלא ניכרת כבר כלל צורת הפרי.
4. סלט חצילים (כשרואים הגרעינים) - "אדמה". ממרח אבוקדו (כשמזהים צורת הפרי) - "העץ".
5. פופקורן - "אדמה" (עדיין ניכרת צורת גרעיני התיירס).

2 מנה ראשונה של פירות, כגון קוקטיל פירות, אבטיח, מילון: עדיף לברך על מעט מהפרי לפני נטילת ידיים ולכוון על מה שיאכלו בסעודה, או לאוכלו עם פת (בהתחלה, באמצע ובסוף).

3 תוספות למנה העיקרית (אפילו משבעת המינים): צימוקים ושקדים על אורז, סלט וולדורף, עם אגוזים ואננס "צימע'ס" (גזר, שזיפים וצימוקים), סלט חסה עם פלחי אפרסמון, אגוזי קשיו מסוכרים, או גרעיני רימון - לא מברכים עליהם, אפילו אינם נאכלים עם הפת, מפני שהם נאכלים בסעודה לשובע.

4. הקובע סעודתו על הפירות, היינו, שמעונין לאכול פירות כחלק מהסעודה לשובע, ולא לקינוח - לא מברך עליהם. וטוב שכשמגיע לפרי יאכל ממנו, מעט עם לחם. וכך נהג מרן החזון איש זצ"ל, כשאכל בצהרים, כדרכו בימות החול, פרוסת פת ובננה - אכל מן הבננה יחד עם הפת, להראות שאין היא לקינוח.

5. קינוח של פירות, מברכים עליו ברכה ראשונה אפילו עמד על השולחן ב"המוציא", אלא אם כן אוכלים ביחד עם פת כל הזמן!! וחתיכת פרי שאכלו בלי הפת - צריך לברך עליה. סלט פירות חתוכים בחתיכות קטנות - מברכים לפי הרוב (העץ או אדמה). ספק מה הרוב - מברכים את הברכה הכוללת יותר ("אדמה"). חתוכים הפירות בחתיכות גדולות, ורק מוגשים יחד בצלחת (לא כסלט פירות) - מברכים על כל פרי את ברכתו. לפי סדר הקדימה הנ"ל.

עוגת פירות: אם נאפתה בתנור עם הפירות, ויש שכבת בצק, אפילו דקה אך טעימה - מברכים "בורא מיני מזונות" בלבד, אפילו שכבת הפרי גדולה מאד. אכן לעניין ברכה אחרונה - תלוי בכמות שנאכלה מחלק המזונות: אין כזית במזונות - מצטרף הבצק ל"בורא נפשות" של המילוי (דעת הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל בהקדמתו לספר "מקור הברכה" וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל). הוסיפו את הפירות מחוץ לתנור, כגון "טורט" של קיץ, שמניחים על המאפה מחוץ לתנור שכבת תות, או משמש עם ג'לי וכדומה - מברכים שתי ברכות! פאיי שמחזירים אחרי הוספת הפירות לתנור לאפיה - מברכים רק מזונות (שמעתי מהגר"י פישר זצ"ל).

קורנפלקס (פתיתי תירס, ואין משנה עבור מה נזרע התירס) - "שהכול".

6. ממרח תמרים (הנמכר כיום) - "שהכול". שלוה (חיטה תפוחה) - "בורא פרי האדמה".

7. פירה תפוחי אדמה - "אדמה", לעומתו, פירה תפוחי עץ - "שהכול", כהסבר הגרי"ש אלישיב זצ"ל: תפוחי אדמה נאכלים חיים, ובכל העולם עושים להם "תיקון", כגון פירה. אבל תפוח עץ, אלפי אלפים בני אדם אוכלים אותם חיים, על כן כשריסקום, עד שאין ניכרת צורת הפרי, הופכת ברכתם ל"שהכול".

8. אבוקדו מרוסק, הנאכל בפני עצמו ללא פת, כיון שניכר תואר הפרי על ידי המירקם והצבע - מברכים עליו העץ" (ראה "הליכות ברכות" להרה"ג יצחק אופיר מלכא שליט"א עמ' כ"ו).

סדר הקדימה באכילת פירות

בשבעת המינים: 1. זית, 2. תמר, 3. ענבים (צימוקים), 4. תאנה, 5. רימון. אפילו פלח מפרי משבעת המינים, קודם לפרי אחר שלם.

בפירות שאינם משבעת המינים: 1. שלם (- מצוה מן המובחר), 2. חביב תמיד, 3. חביב עכשיו.

היו לפניו מיני פירות שונים באופן שכולם שווים בסדר הקדימה, יקדים לברך על פירות שהשתבחו בהם ישראל, כגון אגוזים או תפוחים, שנאמר: "אל גינת אגוז ירדתי" (שיר השירים ו, י"א) "כתפוח בעצי היער" (שם ב, ג) (כף החיים ר"ב, ז).

ואם כולם שלמים או חצויים, ואין ביניהם מין שבעה, ואוהבים את כולם בשווה - מברכים על הגדול יותר תחילה (כגון חתיכת תפוח גדולה מקטנה יותר, קלמנטנה לפני שקד).

אכילת פירות במהלך סעודה

1. פירות שנועדו לפתוח התיאבון - שאוכלים אחר אכילת המוציא כגון - אשכולית, זיתים ומיני כבושים או חריפים ל"תאבן" - אין מברכים עליהם.

הסיפור היומי

ר' דוד נזכר בדברי הגמרא שאין להסב על צד ימין שמא יקדים קנה לוושט, ולכן העיר לרופא כי עדיף להשכיב את המטופל על צד שמאל. הרופא כעס: "מי אתה - סטאז'ר צעיר - שתדריך אותי!"

ר' דוד נזכר בדברי הגמ' במסכת פסחים דף קח ע"א (לפי פירוש הרשב"ם ד"ה שמא) ש"הסיבת ימין לא שמה הסבה, ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט", כי כשמטים על צד ימין - קנה הנשימה נפתח מעצמו, והמאכלים עלולים להיכנס לקנה במקום לוושט... העיר ר' דוד לרופא: עדיף להשכיב את המטופל על צד שמאל...

סיפר ד"ר ר' דוד אפלבוים הי"ד, שבהיותו רופא מתלמד בבית החולים, התלווה לרופא מומחה שהדריך אותו ברפואה מעשית. והנה הגיע הרופא ללמד אותו כיצד מחדירים זונדה לוושט דרך האף, הרופא השכיב את המטופל על צד ימין וניסה להחדיר את הצינור, אך הצינור 'סירב' להשתחל פנימה... הוא ניסה שוב ולא הצליח.

הרופא, ושניהם יחד השכיבו את המטופל על צד שמאלו, והחלו להחדיר את הצינור דרך אפו. וראה זה פלא, הצינור נכנס והחליק פנימה כמעט עד הקיבה!
הרופא נדהם: "דוד, אתה אלוף!!!". אך דוד ענה לו: אני לא כלום! זאת ידיעה שכל בחור שלומד מסכת פסחים יודע, דברי חז"ל והמפרשים שנאמרו ברוח קדשם לפני אלפי שנים...
(גיליון 'כשרות הבשר', הובא עי הרב פנחס זרביב מכון למעשה)

הרופא כעס: מי אתה - פרח רפואה צעיר, שתדריך אותי - הרופא הוותיק??!!
ענה לו ר' דוד: זה לא רעיון שלי, זה דין מפורסם בתלמוד...
"בתלמוד?! אני מדען! אני לא עובד לפי התלמוד!" צעק הרופא וניסה בשלישית להשחיל את הזונדה דרך אפו של המטופל בחוסר הצלחה, בעוד המטופל משתנק ומשתעל בחוסר נוחות...
"טוב, דוד, בא תנסה אתה לפי שיטות הסבתא שלך", אמר

קול העם

כשירדנו בתחנה באשדוד כבר מצאנו את האב ממתין לספרים. מיד הוצאתי את המזוודה, פתחתי את הרוכסן, והנה חשכו עיניי. המזוודה הזאת אינה שלי! אף פעם לא קרה לי דבר כזה...

כשיהודי עושה צעד אחד בשביל השני, הוא חוסך חמש מאות פסיעות בשביל עצמו

לספרים היקרים. הוא לקח את הפרטים שלי והודה לי בכל לב. כשירדנו בתחנה באשדוד כבר מצאנו את האב ממתין לספרים. מיד הוצאתי את המזוודה, פתחתי את הרוכסן, והנה חשכו עיניי. המזוודה הזאת אינה שלי! אף פעם לא קרה לי דבר כזה, שהחלפתי מזוודה עם מישהו. והנה הפעם זה קרה. אותתי לנהג שימתין, החזרתי את המזוודה לתא המטען והוצאתי את המזוודה הנכונה. ברוך ה', היא היתה שלי, והספרים הגיעו אכן ליעדם. תארו לכם שלא הייתי לוקח על עצמי את שליחות הספרים. באופן כזה לא היה עולה בדעתי לפתוח את המזוודה ולבדוק את תכולתה. הייתי מגיע לבית המארחים שעתיים לפני שבת ומגלה בגדים שאין לי מה לעשות בהם. באותו רגע הייתי נכנס לסחרחרה לחוצה של חיפוש וטלפונים עד שיימצא האיש שהחלפתי איתו את המזוודה. מי יודע מתי הייתי מוצא אותו ואיך הייתי מצליח להתארגן לשבת באופן כזה. והנה ה' שלח לי את הספרים כדי שאפתח את המזוודה מיד עם הוצאתה מתא המטען, ואנצל מכל עגמת הנפש.
כשיהודי עושה צעד אחד בשביל השני, הוא חוסך חמש מאות פסיעות בשביל עצמו.

(גיליון השגחה פרטית)

בערב שבת אני מחכה בתחנה לקו 450 לכיוון אשדוד. עמי בני משפחתי, ילדים קטנים, עגלה ומזוודה גדולה. ידיי עמוסות, אני קצת לחוץ. תמיד השלב הזה של העלייה לאוטובוס גורם לי ללחץ מסוים, לראות שלא שכחנו שום דבר ואף ילד לא ברח. לפתע ניגש אלי יהודי ובידו שקית די כבדה, מלאה בספרים. "תוכל לקחת את הספרים לאבא שלי שגר באשדוד?" הוא שואל אותי, ואני מראה לו על הנלווים אלי, "אתה רואה איך ברוך ה' אני מסובב פה בכל המיטלטלים והילדים בלי עין הרע, וזה לא כל כך פשוט לסחוב גם את הספרים האלו. תנסה לבקש מנוסע אחר, ואם לא תמצא תחזור אלי".
כעת בעין אחת אני מפקח על הקטנים שלא ירדו לכביש, ובעין השנייה עוקב אחרי היהודי ורואה אותו עובר מזה לזה ומקבל מכל אחד תשובה שלילית. איש מהם אינו נוסע לאשדוד. בצר לו הוא חזר אלי: "אין לי ברירה, אני מוכרח לשלוח את הספרים האלו לאבא שלי ולא מצאתי נוסע אחר. תסכים?".
אני מסכים. כשצריך לעשות טובה ליהודי עושים את זה גם כשלא כל כך קל. הפכתי את המזוודה למצב מאוזן על גבי המדרכה, פתחתי את הרוכסן ופיניתי בתוך מזוודתי מקום

אלפים מצטרפים לתוכניות ולמבחני דרשו לקראת תחילת מחזור חדש בלימוד המשנה ברורה הצטרפו למהפכת לימוד ההלכה העולמית

או התקשרו 02-5609000

לחצו כאן

הגה"ק בעל 'אבני נזר' זי"ע מסוכטשוב היה אומר, שבכל שנה אחרי ט"ו בשבט הוא מרגיש שינוי לטובה בחידושי התורה שלו

"עיקר ראש השנה לאילן, הכוונה לחידושי תורה"

הנהגה מעניינת נהג לעצמו הגאון הנודע בעל ה'אדרת' - רבי אליהו דוד תאומים. וכה ציין בהנהגותיו: "ביום חמשה עשר בשבט למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ובגמרא ראש השנה חזרתי לחדש דבר מה כערכי, ויהא חשוב כקיום מצוה במעשר אילן, והתפללתי לה' שיזכני באותה המצוה בפועל ממש מן התורה. ומאז נראה לי שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב, שלא לומר בו תחנון, הוא כדי להזכירנו מצוות הפרשת מעשר אילנות..."

(הרה"ג ר' שמואל צבי גנץ שליט"א, מתוך מאמר ב'המבשר תורני')

היה אומר הגה"ק בעל 'אבני נזר' זי"ע מסוכטשוב, כי בכל שנה אחרי חמשה עשר בשבט, מרגיש הוא שינוי לטובה בחידושי התורה שלו, כי עיקר ראש השנה לאילן הכוונה לחידושי תורה, כי ביום זה יכולים לזכות להתחדשות בתורה, שהרי נאמר (שופטים כ, יט) "כי האדם עץ השדה", והתורה נקראת (משלי ג, יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה", והתורה וקודשא בריך היא וישראל חד הם, וביום זה בו עולה השרף באילנות והמים נכנסים באילנות, גם אצל האדם נכנסים בו המים של עץ החיים, אין מים אלא תורה, ופירות האילן רומזים על חידושי תורה שהם פירותיו של האדם.

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

באמצע ההפצצות פנה לפתע אחד האנשים להגר"א לאפיאן ואמר לו: "רבי, מדברים כאן לשון הרע". השיבו רבי אליהו: "אם כן בוא ונברח מכאן" ... ויצאו מיד למקלט אחר

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

לשון הרע "מגדיל עוונות עד לשמים", וכן נאמר בתנא דבי אליהו שהלשון הרע "עולה עד כנגד כסא הכבוד". בהקשר לכך מביאים בביאורים ומוספים מה שכתב הגר"ח ברלין (אגרת בהקדמה לכוכבי אור מהדו"ת) שנגלה אליו בחלום הגאון רבי איצלה בלאזר זצ"ל והוא שאל אותו מה נעשה בשמים, וענה לו ר' איצלה שדין שמים חמור עד מאוד שאי אפשר לשום אדם בעולם הזה לשער, ובייחוד מקפידים על דיבורים אסורים שנאמרו שלא כהוגן. והוסיף בזה הגר"ח "משקובסקי חתנו של הגר"י בלאזר (מובא בילקוט לקח טוב פרשת מצורע), שהגר"ח ברלין אמר לו באותו עניין, שר' איצלה אמר לו שאמנם על תלמיד חכם יש הרבה מליצי יושר בשמים, אבל על חטא הלשון מקפידים מאוד. והגר"א לופיאן היה מספר מעשה זה בהתרגשות רבה, והיה מסיים בזעקה מעמקי לבו: "אבל חטא לשון הרע נורא מאוד!" וחזר ואמר: "חטא לשון הרע נורא מאוד! נורא מאוד חטא הלשון! אף אחד אינו בא להגן על החוטאים בחטא זה."

עדיין נמצאים אנו בהקדמת ה'חפץ חיים' לספרו. הקטע הנלמד ביום זה עוסק בטעם החומרה המיוחדת של עוון לשון הרע, מדוע באמת עוון זה הוא הגורם את כל הגלויות וכל הצרות, והוא המעכב את הגאולה. מספר טעמים מביא לכך ה'חפץ חיים'. הטעם הראשון, אותו הוא מביא מהזוהר הקדוש בפרשת פקודי הוא, מפני שעל ידי עוון זה "מעורר אדם את המקטרג הגדול על כלל ישראל, ועל ידי זה הורג כמה אנשים בכמה מדינות!..."

בביאורים ומוספים של 'דרשו' מביאים על כך מעשה היה עם הגר"א לאפיאן זצ"ל, שבזמן המלחמה שהה במקלט עם עוד מספר אנשים, ולפתע פנה אליו אחד מהנמצאים ואמר לו: "רבי, מדברים כאן לשון הרע". השיבו הגר"א: "אם כן בוא ונברח מכאן". ויצאו מיד ומצאו מחסה במקלט אחר. לא עבר זמן ונפלה פצצה במקלט הראשון וגרמה לאסון רב, רח"ל.

עוד מביא ה'חפץ חיים', שזו כוונת הגמרא באומרה שכל המספר

מדוע המצורע לא מתפלל על עצמו?

מועד קטן דף ה

וטמא טמא יקרא

יג מה), שאם אדם אומר על השני שהוא טמא, הרי שהוא עצמו טמא, וזהו שאומר הכתוב: "וטמא - טמא יקרא" - רק מי שהוא עצמו טמא קורא לאחרים בשם טמא.

בענין זה אמר האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" א גוט וארט: אחד מכלי השיר בבית המקדש היה הנבל, ואמרו חז"ל (ילקוט"ש תהלים רמז תתלא): "ולמה נקרא שמו נבל? שהוא מנבל כל מיני זמר". הנבל מנגן כל כך יפה, שכלי הזמר האחרים מתנבלים לעומתו. לכאורה אם כך, צריך לקרוא לו "מנבל" ולא "נבל", שהרי הוא מנבל את האחרים!

אלא - אומר האדמו"ר מגור - אם הוא מנבל אחרים, הוא בעצמו נבל, וזה שמו!... כך היא האמת "כל הפוסל - במומו פוסל", וטמא - טמא יקרא.

(יחי ראובן)

הגמ' במסכת שבת (דף סז). דורשת מהפסוק "וטמא טמא יקרא" (יג, מה) - שהמצורע צריך להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים. ויש להבין מדוע המצורע שונה משאר החולים, וכי רק המצורע צריך את תפילת האחרים? וביותר קשה, שהרי בפרשת "וירא" על הפסוק "וישמע אלקים את קול הנער" (בראשית כא, יז) לגבי ישמעאל, פירש רש"י: "מכאן שתפילת חולה יפה מתפילת אחרים עליו", וא"ב מן הראוי שהמצורע יתפלל על עצמו ולא יבקש מן האחרים להתפלל עליו!

אלא שמובא (שערי אורה ח ג) שהסיבה שהמצורע נקרא "מוסגר" היא משום שאף תפילתו מתקבלת בשמים. ולפיכך מובן מדוע דווקא המצורע צריך לבקש מן האחרים שיתפללו עליו, שלא כמו שאר החולים! (מדרש יהונתן)

על דרך רמז דרשו את הפסוק זה "וטמא טמא יקרא" (ויקרא

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

לשמוע ולחשמוע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'
בבקאות ובעיון

'הפותח בכל יום'
תוכנית יומית עם
סיפורים וחיזוקים

חדש במערכת

ניתן להאט או להאיץ את קצב שמיעת השיעורים
לחצו 7 להאטה או 9 להאצה

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת

עיר שספק אם היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון - האם מברכים בה על קריאת המגילה?

אָדָר שְׁמִיחָה וּמְשִׁיחָה יוֹם טוֹב וּמְשִׁלּוּחַ מְנוֹת".
וערים שספק אם היו מוקפות חומה בימי יהושע בן נון,
מקיימים בהן את קריאת המגילה, מתנות לאביונים וסעודה, בשני
הימים, אך ביום ט"ו לא מברכים על קריאת המגילה. ויש שכתבו,
שאת מצות משלוח מנות, אין צורך לקיים אלא ביום י"ד, ויש
שפקפק בדבריו.

[שו"ע תרפח, א, ג ר"ד, ומשנ"ב י; ביאורים ומוספים דרשו, 16]

בערים שהיו מוקפות חומה בימי יהושע בן נון (סביבות שנת
ב'תק), וכן בעיר שושן הבירה, מקיימים את מצוות הפורים -
קריאת המגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודה - בט"ו
באדר, ויום זה נקרא 'פורים דמוקפין'.
ובשאר המקומות - בי"ד באדר, ויום זה נקרא 'פורים דפרזים',
(פרוז = ללא חומה), ככתוב במגילת אסתר: "עַל פֶּן הַיְהוּדִים
הַפְּרָזִים הַיִּשְׁבִּים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אֲרַבְעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ

מה פירושן של ההלכות הנקראות 'סָמוּךְ' ו'נִרְאָה' בנוגע לימי הפורים?

מפאת סמיכותו הוא נראה יחד עם העיר המוקפת, אין דינו כמוקף.
ההלכות האמורות נקראות בפי הפוסקים: 'סָמוּךְ' ו'נִרְאָה',
דהיינו, מקום הסמוך לעיר מוקפת, ומקום הנראה יחד עמה.
ונחלקו הפוסקים, אם הלכות אלו אמורות גם בנוגע לישובים
הסמוכים לערים אשר ספק אם דינן כמוקפות - לחייב אף אותם
בשני הימים.

[שו"ע תרפח, ב, משנ"ב ה-ו, שעה"צ ה ר"ז, וביה"ל ד"ה או; ביאורים ומוספים דרשו, 12]

בהמשך לאמור: ישוב שהמרחק בינו לבין עיר שהיתה מוקפת
חומה מימות יהושע בן נון, אינו עולה על מיל (1,152-960 מטר,
לשיטות השונות) - דינו כ'מוקף', ומקיימים בו את מצוות הפורים
בט"ו באדר.

ואף כשהמרחק גדול ממיל - אם הישוב נראה יחד עם העיר
המוקפת, דינו כמוקף; ויש אומרים שהלכה זו אמורה רק בישוב
הנחשב כחלק מהעיר המוקפת, אבל אם הוא נחשב כישוב נפרד, ורק

באיזה יום מקיימים את מצוות הפורים בשכונות שמחוץ לחומות ירושלים העתיקה?

של בתים מהם ועד לעיר העתיקה, דינם כ'מוקף', ומקיימים את
מצוות הפורים בט"ו באדר; וכך המנהג.
ונחלקו הפוסקים בנוגע לשכונות המרוחקות שבירושלים, אם
דינן כירושלים העתיקה; ונדון זה תלוי כמובן גם בגורם המשתנה
במשך השנים, והוא - חיבורם של שכונות אלו לרצף הבתים עד
לעיר העתיקה.

[ביאורים ומוספים דרשו תרפח, 6 ר"ו]

על פי הנהוג כיום בארץ ישראל - העיר ירושלים העתיקה,
היא העיר היחידה שנחשבת בוודאות כמקום שהיה מוקף חומה
בימי יהושע בן נון. והעיר טבריה - נחשבה כבר בזמן חכמינו ז"ל
כספק, כיון שחכמים הסתפקו אם ים הכינרת הגובל בטבריה
נחשב כחומה לענין זה.

ובמשך השנים, נתהוו מנהגים שונים של ספק גם בנוגע
לערים נוספות: חיפה, יפו, לוד, ועוד. ובנוגע לירושלים החדשה,
שמחוץ לחומות - לדעת רוב הפוסקים, כל המקומות שיש רצף

* חובה ללכת לבית הכנסת לקריאת המגילה בפורים, מפני ששם מתאספים אנשים רבים, וישנה חשיבות יתירה למצוה הנעשית בפני רבים, כפי שנאמר במשלי: "בָּרַב עִם הַדָּרַת מֶלֶךְ". וככל שהציבור גדול יותר, החשיבות גדולה יותר. ועם זאת, תפילת שחרית כותיקין בציבור קטן, עם קריאת המגילה לאחריה, עדיפה על פני תפילה וקריאת המגילה בציבור גדול בשעה מאוחרת יותר. * קריאת מגילת אסתר בפורים, קודמת לכל המצוות, למעט קריאת שמע ותפילה. ויש אומרים שגם ברית מילה קודמת לקריאת המגילה, וכן קבורת המת.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מחלוקת פוסקי זמננו בנוגע לאתרוגים שה'פיטם' נושר מהם בשעת גידולם

יש שהכשירו רק אתרוגים שהפיטם נשר מהם לפני שהגיעו לשלב בו הם כשרים לקיום המצוה, ופסלו כאלו שהפיטם נשר מהם קודם לכן, וסימן הזהויה לכך שהפיטם נשר בעוד האתרוג מחובר לעץ, הוא קיומם של מעין טבעת וחריץ מסביב למקום חיבורו של ה'פיטם'. ויש שפסלו אתרוגים אלו לגמרי.

[שו"ע תרמח, ז, ומשנ"ב לב; ביאורים ומוספים דרשו, 61]

אתרוג שלא היה לו 'פיטם' מעולם, כשר, כיון שזוהי צורת גדילתו הטבעית, ולכן אין זה נחשב שנחסר מגוף האתרוג, וגם אין זה גורע מה'הדר' של האתרוג.

ונחלקו פוסקי זמננו בנוגע לאתרוגים אשר תכונתם היא שהפיטם מתייבש ונושר מהפרי בעודו מחובר לעץ, כמצוי ברוב האתרוגים הגדלים כיום: יש שהורו שדינם כאתרוג שלא היה לו פיטם מעולם, כיון שזוהי צורת גדילתם, והם כשרים לכתחילה.

הלוח היומי

ט"ו בשבט | ראש השנה לאילנות

ביום זה החלו לכרות את עצי המערכה למזבח. (לשיטת המהרש"א ב"ב קכ"א:)

יארצייט

- תקס"ט: רבי אברהם אבלי הכהן (חריף) ב"ר יחיאל מיכל טרויבע זצ"ל, אב"ד קאליש.
- תקפ"ג: רבי חיים מרדכי ב"ר מנחם מאניש מרגליות זצ"ל, בעל שערי תשובה על השו"ע.
- תר"ז: רבי יהודה ב"ר משה אלבו זצ"ל, בעל שבות יהודה ואב"ד צפרו.
- תרל"ה: רבי גדליה אהרן ב"ר יצחק יואל זצ"ל, מליניץ, בעל חן אהרן.
- תרס"ג: רבי שלמה יהושע דוד ב"ר יעקב אריה גוטרמן זצ"ל, האדמו"ר מראדזימין.
- תרפ"ה: רבי רפאל שלמה ב"ר מאיר לניאדו זצ"ל, ר"י פורת יוסף ובעל עטרת שלמה וחיי שלמה.
- תשכ"ז: רבי ברוך ב"ר אברהם אריה קונשט זצ"ל, ר"י קול תורה ומייסדה.
- תשמ"ז: רבי אברהם ב"ר יחזקאל שרגא ויינפלד זצ"ל, בעל שו"ת לב אברהם.
- תשס"ד: רבי ינון ב"ר חיים חורי זצ"ל, מייסד כולל תורת חיים ומרבני ישי' כסא רחמים.
- תשע"ה: רבי צבי הירש ב"ר אלטר אלעזר כהנא זצ"ל, האדמו"ר מזידיטשוב-ספינקא, בעל דברי טביא.

זהירות משרצים במאכלים

כשעדיין לא היה מזגן בביתו של הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין, היו מצויים שרצים מעופפים בזמן סעודת שבת, והוא היה מראה עליהם באצבעו וכולו אימה ופחד כשהוא זועק: "קוק! קוק!" (תראו, תראו) געוואלד!" שמא חלילה ינוח לו בתוך אחד המאכלים ויאכלוהו בלא שימת לב, זר כי היה נקלע למקום היה בטוח כי עומד לנגדו רוצח וחרבו שלופה בידו. (הליכות חייו והנהגותיו של הגר"ר קרלנשטיין עמ' י)

נשתדל לבדוק היטב את המאכלים מחרקים ותולעים, ובכך נינצל מאיסורי דאורייתא רבים

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

לתשומת לבכם: התמונות המוצגות כאן יש עליהם זכויות יוצרים ואין להשתמש בכל שימוש שהוא ללא היתר בכתב

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

דרשו | רח' הקבלן 45 ירושלים | 02-5609000 | לשאלות ופניות בכל נושא: dirshu@dirshu.co.il